

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállítás:

Külse-monostoruza 181. sz.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetéseik felvételnek Bécsben Oppelich Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglernél (Wollzeile 9. sz.).

Nyilattéri cikkek sora után 20 kr. előleg behirdetése mellett a szerkesztőséghez szimzandók.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelteik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton déln.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Független vélemény.

Cogito: ergo sum! Gondolkozom: tehát vagyok! e három szóval definiálá Descartes — az embert.

S valóban az embert, mint olyat, semmi sem jellemzi inkább, mint az, hogy gondolkodik, s bizonyára minél önállóbban követi valaki saját gondolatait a gyakorlati életben, annál inkább kidomborodik egyénisége emberivé, gyarlóvá, vagy tökéletesebbé, és annál inkább tisztában lehet akár az állam, akár a társadalom, hogy kivel van dolga, s mit várhat tőle.

Legyen tehát szabad a gondolat, s a mire az vezet, független a vélemény!

E jogot, mint a társadalom s politikai élet emberei, a legelső egyéni jog gyanánt követelhetjük és kell hogy megadjuk egymásnak; mert hiszen e nélkül mik lennénk egyebek, mint egy magától mozgó s egyet más csináló gépezet? s a magyar társadalomnak, a magyar államnak, bizonyára nem passiv lényekre, nem a gépies gondolkodás száraz malmában öntudatlanul körülzáró lelkekre, hanem szabadon mozgó, fürge, alkotó szellemre, azon hatalmas productiv erőre van szüksége, mely rejlik az önálló individualitás, véleménysszabadság s a politikai és társadalmi lelkiismeret függetlenségében.

Tolerantia, kölcsönös türelmesség, vagy — nincs jövőnk!

Türelmesség, s minél őszintébb elismerése a független vélemény jogának, vagy elmosódik nemzeti individualitásunk, s ez úton nem egy nemzet enyészett már el a világtörténelem színpadáról!

Szabad szellem, szabad vélemény, szabad állam! In hoc signo vinces!

Ez eszme, ez erős hit kell, hogy áthassa egész társadalmunkat és politikai életünket, s jaj annak, ki akár a társadalom elvontabb körében, akár a nyilvánosság szent pályáján akadékoskodólag útjába áll a szabad vélemény-ápolásnak; az idők szelleme gúnymosolylyal túlszárnyalja őt, s látni fogja, hogy elmaradt a világtól, s — a mi még süjtőbb — öntudata sugandja fülébe: rossz szolgálatot tettél nemcsak magadnak, hanem a hazának is, midőn a türelmetlenség vak szenvedélyére hallgatál!

S azt kérjük minden hazafitól, ki gondolkozni és pedig hazája jövője felett komolyan észlelődni, s magának önálló véleményt alkotni szokott, valjon: jó irányban sodortatik-e közszellemünk azon folytonosan fokozott pártszenvédel által, mely túlzó hevében a vélemény függetlenségét bizonyos feltételekhez, például saját pártszempontja előtti bókóláshoz köti? hova fog vezetni az, ha a véleménycsere nyers pártühogngessé fajul, a hol a szabad véleménnyel nem hasonló szabad vélemény, hanem gyűlölet és sértegető gyanúsításokig eltévedező kíméletlenség állítatik? hová jutunk, ha a kölcsönös becsület mellett gyöngédtelen érdeklések riasztandják vissza az embert véleménye nyilvánításától, s a közpályától? hová devalváljuk közvéleményünket, ha a türelmetlenség kényszeríti fogja az emberek egy részét, hogy véleményük függetlenségét elnémulással óvja meg, a más, meg nem tudom miféle előnyökért meggyőződését tagadja meg?

Veszélyes irány ez, mely a véleménysszabadság szellemének megfojtásával a véleménysszarnokság uralmát alapít meg.

Egyik királyhágonnineni megye megválasztja a megüritült jegyzői állásra egyik baloldali politikai meggyőződésen levő fiát, s ez szemben a megüritett közvéleménnyel haboz, s csak az ismételt ajánlatra fogadja el az állást, mert hiszen attól tart, hogy még a választás útján nyert díszes tisztí állás is megszoríthatja véleményének függetlenségét. Nem az ő hibája; sőt egyiránt okozható a jobb- és baloldali szenvedélyes pártberek vitakozási modora, melynek azon balfogalom elterjedése köszönhető, hogy hivatali, sőt megyei tisztséget is vállalni, annyi, mint lemondva saját vélemény-függetlenségéről, föltétlenül meghajolni az uralkodó párt és parlament kormány politikai álláspontja előtt.

Egy másik ugyancsak királyhágonnineni megye ülnöke azon okból adja be le-

mondását, mivel, mint baloldali embernek, pár ismerőse némi szemrehányást tett, hogy „hivatalnok” s ha az, tartson a jobboldallal. És ez elég arra, hogy búcsút vegyen azon tisztí állástól, melyre egy tekintélyes megye megüritett bizalma emelte. Ő nem mondta azt, mit tulajdonképp mondanía kell vala: politikai véleményemért csak saját lelkiismeretemnek, s legfőleg választóimnak tartozom! hanem sietett kivonni egyéniségét a balitélet „árnyából,” s fájdalom, ezzel meglehet sok ember előtt mintegy igazolni látszott magát a balitélet jogosultságát.

Ugy hiszem, felette életbevágó, felette komoly kérdések ezek, méltók arra, hogy a közügy érdekében higgadt, ildomos, nyílt tárgyalás által tisztába hozassanak, s a balitélet itt-ott megindulni látszó áramlatának maga a közvélemény állja útját, vagy megérjük azt, hogy éppen a politikai jellemeket látandjuk visszavonulni a közszolgálat teréről, s az igazgatás szellem helyett gépekre, az „omnia serviliter pro dominatione” embereire szorul, mitől Isten óvja hazánkat.

Az alkotmány körén belől minden álláspont, jobb- vagy baloldali, egyiránt alkotmányos, törvényes, jogosult, s részemről nem ismerem el az alkotmányos életben oly helyzetet, a hol szabad lenne az egyéni vélemény egyik vagy másik álláspontéhoz szabad csatlakozásának jogát megtagadni. Sem parlamentünk, sem miniszteriumunk, sem megyei bizottságaink soha ily illiberális eszmét, tudtomra, soha meg sem penditettek. Le tehát e veszélyes balitélettel, melyet a pártszenvédel, a türelmetlenség, a túlbuzgóság teremtet a magán élet körében!

Részemről soha véleményem függetlenségéről le nem mondok, s fenntartatni kívánom a jogot, hogy mindenki meggyőződése szerint csatlakozhassék bármely állásban is azon politikai pártéhoz, melynek programját a hazára nézve leghasznosabb s leggyakorlatibbnak tartja.

És bátor vagyok odáig menni véleményemmel, hogy ámbár egy tisztviselő közt, kit egy municipium közbizalma választ, s egy hivatalnok közt, kit a kormány nevez ki, némi különbség van, mindazonáltal a politikai lelkiismeret dolgában nem tudok különbséget tenni; az egyéni vélemény függetlenségét a legelső emberi jognak tartom, s hiszem, hogy e nézetet minden szabadelvű ember helyben hagyja.

Ki mi legyen: jobboldali, baloldali? soha se erőszakolja senki, s ne tegyen szolgálatot a balitéletnek.

Luther sem erőszakolta a hitelveket, hanem a meggyőződésre, a belső hitre bízta, hogy legyen követője, vagy ne. Ő ezt mondta: „Du muszt es selber beschlieszen!”

S ez álljon a politikai hitvallásra nézve is!

Halmágyi Sándor.

Magyar kölesön.

Az angol lapok mind nagyobb rokonszenvvel kezdik felkarolni Magyarországot ügyét, s nevezetesen az angol tőkepiénzesek figyelmébe a legmelegebben ajánlják vasút- és csatornaépítési kölcsönünket. És nemcsak az angol sajtó, de parlamenti tagok részéről is a rokonszenv és méltánylat kitünő nyilatkozatai tettenek. Grant Duff, parlamenti tag, előadást tartván a mult hó végével Európa legfontosabb politikai kérdéseiről, egy odinburgi politikai clubban, Magyarország és Ausztria jelen helyzetéről megemlít, hogy Ausztriában élénk alkotmányos élet fejlődik, míg Magyarországon tökéletesen helyre van állítva ama méltóságteljes országgyűlés, a continens legtisztéletreméltóbb gyűlése, mely a világ többi hasonló gyűlései közt legközelebb áll az angolhoz. Végül következőleg nyilatkozott: „Ha a politikai vizsgálódó Európára veti tekintetét, sehol sem találunk oly nagy csodálatos és tisztéletet érdemlő alakot, mint ama nagy tudós államférfi, Deák Ferencz, kinek neve örökös összeköttetésben fog maradni hazája jogos követelése szilárd és állandó fenntartásával, valamint a hosszas, végtelenül nehéz, gyakran minden jelenleg szerint kétes barczczal a szerencsétlenségben, úgy az ügy nagyszerű és végleges diadalmával. Azok között, a kik jogosan vagy jogtalanul igényt tartanak az államférfi névre, egy sincs, a ki hazánkban — a szabadság e classicus földén — oly meleg részvétet érdemelne. És én valóban nagy

szerencsétlenségnek tartanám, ha az angoloknak nem lenne alkalmuk halála előtt tanusítani tisztelőket azon férfiú iránt, a kit az európai continensen levők közt leginkább lelkesít azon szellem, a melylyel mi vívtuk szabadságunkat ki. Deák Ferencz neve egy sorban áll Pins és Hampden névével, és én nem ismerem élő nevet Angolországban és a külföldön, a mely azon helyre érdemes volna.

A magyar delegatio ülése.

A magyar delegatio január 25-kén tartott ülésében elnök, Somssich Pál jelenti, hogy a választmány befejezte munkálatait.

Bethlen Gabor gróf korjegyző olvassa a bizottság 21-kén tartott ülése jegyzőkönyvét.

Elnök jelenti, hogy Bartal György bizottsági tagot távirati úton nyilatkozatra szólította fel és tőle azon választ nyerte, hogy a delegatióbba a megválasztást elfogadta, és a tagságról le nem mondott; és csak a végül, mert balesete folytán ez idő szerint nem jelenhetik meg, kérte föl a képviselőház elnökét, hogy az illető póttag meghívása iránt intézkedjék; a mint azonban egészségi állapota engedi, elfoglalja majd helyét. Ennek folytán hivatalosan felszólította Sztárayi Bernátot, hogy ideiglenesen, mint póttag, lépjen be.

Kerkápolyi Károly előadó olvassa az ügyrend kidolgozásával megbízott hetes választmány jelentését.

E jelentésben felhívja a választmány a bizottság figyelmét azon tényre, hogy a nyilvánosságnak, melyet a törvény parancsol, és melyet a választmány által tervezett ügyrend is megkíván, a jelen helyiség meg nem felel; a választmány tehát óhajtja, határozná el a bizottság a baj orvoslását.

Elnök: Intézkedtem a jelentések könyomaton való lenyomatása iránt, úgy, hogy az holnap déli 12 óráig minden egyes tagnak kezei között lesz.

Több tag már vasárnap kívánja a jelentést tárgyalás alá vétetni, a bizottság többsége azonban annak tárgyalását a hétfőn délelőtti 11 órakor tartandó ülés napirendjére tűzi ki.

Becke Ferencz közös pénzügyminiszter (magyarul); Igen tisztelt elnök úr! Kérem ezt felolvasatni. (Eljenzés.)

Elnök áteszi a közös pénzügyminiszter átiratát, melyet Horváth L. fölolvass; az következőleg szól:

„A közös miniszterium nevében van szerencsém átadni a birodalmi tanácsban képviselt és a magyar koronához tartozó királyságok és országok közös kiadásainak előirányzatát, továbbá a közös miniszteriumnak ezen tárgyra vonatkozó előterjesztését, törvényszerű tárgyalás végett, mely alkalommal bejelentem, hogy hasonló előterjesztés és előirányzat a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok bizottságának német szervezetben átadatott.

Kelt Bécsben stb.

Becke Ferencz.”

Elnök: Az e levélben említett előirányzat a közös miniszterium e tárgyra vonatkozó előterjesztése, mely most mindjárt ki fog a tisztelt bizottság tagjai között osztatni, s annak idejében napirendre fog tűzteni.

A magyar delegatio jan. 27-kén tartott ülésében az ügyrend feletti részletes viták megkezdődén, Zsedényi azt kívánja, mondja ki a delegatio, hogy petitiókat nem fogad el. Ezen indítvány elvetetik. A 49. § nál elhatározzatik, hogy a közösen tartandó ülések jegyzőkönyvei ugyancsak e közös ülésben lesznek hitelesítendők; mindamellett a jegyzőkönyvek szövege külön ülésben, küldöttek közbenjárása által lesz megállapítandó. Erre az ügyrend harmadik olvasásának elfogadtatik. Közelebbi ülés holnapután. Napirenden lesz: az alelnöknek és két tollvivőnek megválasztása, s aztán a költségvetési előirányzat feletti tanácskozás.

A közös ügyek tárgyalására kiküldött reichsrathi bizottságból a budget előleges tárgyalására kiküldött albizottmány 25-kén ülést tartott. A tetelek megvitatása után elhatározott, hogy a legközelebbi ülésbe a pénzügyminiszter, valamint Mercandin gróf is hivassék meg. Előadón b. Hock választatott meg.

A budget-albizottmány 26-diki ülésében a közüstgyi pénzügyminiszteren kívül b. Kuhn közös hadügyminiszter és Fröh főhadi-biztos is megjelent.

Elnök Kaiserfeld mindenekelőtt értékre adá a hadügyminiszternek, hogy a bizottmány tudni óhajtja: mely tetelek számíthatnak az extraordinarium kiadásai közé.

B. Kuhn kijelenti, hogy a hadi költségvetés előbb készítettett el, mielőtt jelen állására kineveztetett volna, s így nem szolgálhat rögtön kellő felvilágosítással.

Dr. Banhans azon kérdést veti fel, valjon a bizottmány más kérdést is intézhet-e még a miniszteriumhoz a mai ülésben, mely nem az extraordinariumra vonatkozik? Erre nézve a bizottmány nem tudott megegyezni.

B. Eichoff és b. Lasser azon kérdésre, valjon az extraordinarium teteleit nem lehetne-e több évre felosztani, a pénzügyminiszter azt feleli, hogy azok többnyire oly költségek, melyek 1868-ban fedezendőek.

Wolfrum azt kérde a birodalmi kancellártól, valjon fognak-e közlések tétetni a delegatiók-nak vagy valamely bizottmánynak, hogy Ausztria mily viszonyban áll a többi külföldi hatalmakhoz; mire a válaszban kijelentetik, hogy a veres-könyv legközelebb elő fog terjesztetni.

Az urbéri ügyek körüli némely legsürgősb teendőkről.

VII.

A második politikai tekintet azon aggodalom lehetne, hogy a pátens commentatioja az urbéri ügyek jelenbeni állására s illetőleg a már jogerőjűvé vált ítéletek alapján kifejtett tulajdonjogi viszonyokra zavarólag fogna behatni, s elégedetlenséget okozna az érdekelt felek között.

Ennek már több alapja van, mint az előbb felemlítettnek, s megköveteli, hogy kissé közelebből vizsgálással.

Ezen ügyeket (talán néhány kivételt leszámítva) öt különböző stádiumban fogná a commentatio találni, ugymint:

1-ör Tanálna temérdek olyan urbéri pereket, melyek felett tárgyalás nincs megkezdve, vagy legalább nincs bevégezve, a melyek tehát eddigelő még első bíróságilag nincsenek eldöntve.

2-ör Olyan urbéri ügyeket, melyekben a tárgyalás befejezve van, s melyekben az első vagy talán a második folyamodványban is az ítélet kimondatott már, de ezek jogerőre nem emelkedtek.

3-ör Tanálna nem kis számú ügyeket azon állásban is, hogy azok felett az első, második s harmadik fokon is ítélet mondatott, de az még nem hajtatott végre.

A 4-dik sorban jönnek azon számos mind a három folyamodványbaa ellátott ügyek, melyek executioban is vannak kevesebb vagy több idő óta véve már, — és végtül

5-ör tanálna olyan ügyeket, melyek békés úton egyenlítették ki.

Lássuk már, hogy mi roszat idézhetne elé ezen különböző stádiumokbeli urbéri dolgokban a commentatio?

Az említett azon első pont alatti ügyekben, melyekben a tárgyalás nincs megkezdve, vagy befejezve, vagy legalább ítélet felettük még csak az első bíróság által sem hozatott: nemcsak, hogy akadályozólag legkevésbé sem fogna hatni az urbéri l. m. nyiltparancs illetékes értelmezése, de ez azok elintézését még nagyon is megkönnyitené; mert tiszta lévén a pátens értelme (minek már előbb is megmondottam sok előnyeit) s látván a felek, hogy mire terjedhet jogos reményük? a legtöbb urbéri ügy elbékeltethetnek, mi által temérdek költségtől, surlódástól stb. meg volnának kímélve, úgy az érdekelt földbirtokosok, mint az urbéresek; avagy ha béke útján nem láttathatnának is el, akkor is a már szabatos s a kétértelműségtől mentétt szabályozványok alapján — melyek már a tárgyalás helyes vezetésére is előnyösen hatnának — a tárgyalás befejezése után a bíró az ítélet alapján szolgáló czikkék tisztasága által semmi kétségben nem lévén az iránt, hogy teendője mi? minden aggodalom nélkül kimondhatná az ítéletet; mivel pedig az ily stádiumban lévő erősen nagy számú ügyeknél új birtokviszonyok még nem alakultak, tehát itt a commentatio miatt a birtokjogi viszonyok megzavarásáról s abból kifolyó elégedetlenségről még csak szó sem lehetne.

A mi illeti azon ügyeket, melyeket a commentatio a második pont alatt jelzett állapotban tanálna — a melyekben t. i. a tárgyalás lefolyt ugyan, s első bíróságilag már van ítélet hozva, de a második vagy legalább a harmadik foku törvényszék még nem ítél — ezekkel sem volna valami nagy nehézség; mert miután itt sincs jogerőre emelkedett ítéletekről szó, tehát vagy tekintetbe vétetnek, hogy a felek a három foku bíróság használatára kedvezményétől el ne rekesztessenek, és ebből folyólag odantassittatnak az első folyamodás urbéri

törvényszék, hogy egy tárgyaláson a békét megkísérte, ha az nem sikerült hozzon új ítéletet; vagy pedig csak a még nem ítélt felsőbb bíróságok ítélnének a páteus már commentálódott szövege értelmében.

Akár az egyiket, akár a másik esetet vegyük is, egyikben sem okozna számbavehető nagy nehézséget a commentatio.

Mert az első esetben igaz ugyan, hogy megsemmisítenének az első, vagy talán már második bíróságon is meghozott ítéletek; de rendes tárgyalást többé nem kellene lefolytatni, (mivel már az meglevén, legfennebb néha a kiegészítés szükségére fordulna elő); hanem az első bíróságok arra utasítatnának, hogy az ilyen ügyekben a feleket megidézve kísértsék meg a békességet, s ha ez nem sikerülne, akkor mondjanak új ítéletet. Igen sokszor tehát már békés úton is ki fogna egyenlítettetni az ügy, vagy ha ez nem létesíthető, könnyű volna a már commentált páteus alapján új ítéleteket hozni. Hogy ez a feleknek nemü költségét okozza, s az urbéri bíróságok kissé hosszabb fentartása által hazánkban is valamivel több kiadásra kerülne, az tagadhatatlan; de midőn csupa formális s kisebbszertű hibákért is megengedtetnek az úgynevezett semmisségi panaszok, holott az ezek folytatni újabb vagy kiegészítő tárgyalások is költségbe s a bíróságok idővesztésébe kerülnek: vajon volna-e méltányos, hogy oly jogi hátrányok orvoslására se nyitassék út a feleknek, melyek nem tőlük, hanem leginkább azon körülményből származnak, hogy az urbéri perek elítélésére törvénytisztasági bázis hiányzott?

A mi pedig a második esetet illeti, itt a bíróságok, melyek még nem ítélték, a már törvénytisztaságúvá tett szabványok nyomán ítéldvén: nem hogy nehézség adná elé magát, de sőt könnyebbséget idézne elé a páteus commentatioja; és aztán vajon magoknak a feleknek is nincs-e inkább érdekében az, hogy kétségtelen szövegű házison döntsének el pereik, mintsem az, hogy a páteus némely cikkéi eddigi sokféle értelméből csak esetleg választassék ki ügyeik elítélési alapjaként valamelyike a különféle értelmezéseknek?

A fennebbieket szerint tehát, az első és második pont alatt körülírt stádiumokban igen nagy számú urbéri ügyekre nézve, a páteus commentatioja vagy egyáltalában semmi bajt, hanem inkább még könnyebbséget fogna okozni, vagy ha részben okozna is talán némü nehézséget, az oly csekély lenne, hogy számba sem volna vehető, mivel itt jogerejű ítéletek megsemmisítése, vagy jogérvényre emelkedett ítéletek alapján alakult birtokviszonyok felbolygatása az ilyen ügyeknél elő sem fordulhatna.

A páteus commentatioja ellenében tehát az 1-ső és 2-ik pont alatt körvonalozott urbéri perekre nézve politikai akadályok legkevésbé sem foroghatnak fenn. (Folytatása következik.)

A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegyei r. zsinat véleménye a népnevelési egyletek tárgyában.

(Folytatása és vége.)

I. A nevelés gyámlítására, minden egyházmegyében, az ott élő hitfelekezeti tagjaiból alakítsassék egy társulat.

II. Az egylet szervezete:

1. Az egyletnek tagja lehet minden a népnevelést gyámlítani óhajtó fia és leánya a hitfelekezetnek. A köznép közül is minél több tagok szerzendők.

2. Az egylet pártoló és rendes tagokból áll. Pártolók, kik az egylet pénztárába, annak céljai előmozdítására, évenként legalább 1 frtot fizetnek. Rendes tagok pedig, kik legalább 50 kr évi díj befizetése mellett, személyes közreműködésükkel is, mozdítják elő az egylet célját.

a) Pártolótag lehet bármely vallású és nemzetiségű egyén is.

b) A lelkesek kötelesek legalább rendes tagokká lenni, azonban, ha évfizetésük 300 forintot nem rug, tagsági díjt nem fizetnek.

c) A tanítók viszont rendes tagokká lenni kötelesek, díj fizetés nélkül.

d) Minden az egyházmegyéhez tartozó oly egyház, melynek tagjai száz lelket nem számlálnak, egy pártoló részvénydíjt, a négyszáz lelket számlálók két, az ezeknél népesebbek legalább három pártoló részvénydíjt kötelesek évenként fizetni, az egyházmegye népiszkolái gyarapítására.

3. Az egyházmegyei egylet elnöke az esperes, akadályoztatása esetében a legidősb világi gondnok. Az elnök minden negyedévben közgyűlést hív össze.

A pártoló díjt fizető egyházak küldhetnek a gyűlésekre egy képviselőt.

4. Az egyházmegyei közgyűlés a megyét járásokra osztja, s kebeléből mindenik járásba bizottságot választ.

Ezenkívül a közgyűlés nótákból álló bizottságokat is választhat, kik a leány-nevelést és kisdorodókat illető teendőkben nyújthatnak segélyt a társulatnak. Ezek levelezésben állhatnak a közgyűléssel, s illetőleg elnökséggel.

5. A járásbeli bizottság viszont egy elnököt választ magának.

6. A járásbeli bizottság — elnöke alatt — minden két hónapban legalább egyszer gyűlést tart.

7. E járásbeli gyűlésekben felosztatnak a járás iskolái kisebb körökre, 1—4. iskoláig, a mint a helyiség engedi, s minden ily kisebb kör számára, tagok választanak és küldetnek ki.

8. A kiküldött tagok a reájok bízott iskolát vagy iskolákat hónaponként legalább is egyszer meglátogatják, s tapasztalásaikról működésük eredményéről a járás gyűlésében jelentést tesznek.

9. A járás gyűlése a kiküldött tagok jelentéseit, s netán javaslatait tudomásul veszi, s azok alapján az egész járás tanügyi állapotáról kimerítő jelentést, vagy egyuttal javaslatokat is terjeszt a közgyűlés elé.

10. Az egyházmegyei egylet közgyűlése a megállapodás következtében — elnöke által — az oly megállapodásokra nézve, melyek az iskolákat illetőleg, elintézés tekintetében, az egyházmegye jogköréhez tartoznak, levelezésbe léphet a királyi vallás- és közoktatásügyi miniszteriummal. A nagyobb fontosságú iskolai ügyeket, melyek netán nemcsak egy egyházmegyére, hanem az egész superintendensia iskoláira nézve fontosak lennének, a püspökhöz terjeszti fel.

11. Minden egyházmegyei egylet évenként bizonyos számú képviselőket választ, egy egyetemes superintendensialis nagy gyűlésre.

12. Ezen egyetemes nagy gyűlésnek elnöke a püspök lenne.

13. Az egyetemes gyűlés évenként egyszer összeül, az önmaga által meghatározott helyen.

14. Az egyházmegyei egyleteknek népnevelési állapotáról felterjesztett részletes jelentéseit tudomásul veszi, s a népnevelésnek az egész superintendensialisban akkor létező állapotáról hiteles kimutatást állít össze.

15. Az egyházmegyei egyletek által benyújtott, vagy egyes tagjai által indítványozott javaslatokat megvitattja, és általában a superintendensialis népnevelési ügye felett tanácskozik. E tanácskozás, viták, eszmecsere s ezek folytán létrejött közös megállapodások által az egyes egyletekben szétosztva nyilvánuló irányok és törekvések között összefüggést igyekszik létrehozni.

16. Rendelkezik arról, hogy az élőkének azon részével, mely a püspöki fizetés fedezéséből évenként fennmarad, hasznos és célszerű népiszkolai könyvek nyomassanak, olcsó árban.

17. A kir. közoktatásügyi miniszteriummal, az egész superintendensialis népnevelési ügyére nézve, maga — vagy elnöke által — érintkezik.

18. Ha más hitfelekezetek, nemzetiségek szerint, vagy bár miként is, a házában, népnevelési egyletek alakulnak, és az alakulandó egyletek, egy egyetemes, országos népnevelési gyűlés-tartást állapítanak meg: az így alakulandó gyűlésbe kebeléből megbízottakat választ és küld.

III. Az egyházmegyei egylet teendői:

1. Az egyházmegye a népnevelésnek megyejelbeli állapotáról kimerítő s hiteles statisztikai kimutatást állít össze. E végből:

a) Megbizza a kisebb körök bizottságait, hogy ezek a felügyeletük alatti iskolák hatóságaival egytttesen — a kiadandó minta szerint — a statisztikai kimutatásokat pontosan elkészítsék, és elküldjék az egyházmegye elnökségéhez.

b) Az egyházmegyei elnökség, ezen egyes kimutatásokból, az egész egyházmegyére nézve, egy általános kimutatást készítvén, azt felküldi a superintendensialis egylet elnökéhez.

És a kimutatások — ha kívánatik — innen jutnak aztán a közoktatási miniszteriumhoz.

2. Az egyházmegyei egylet felügyel minden kebelében létező népiszkolákra, a hol hiányok, szűkségek mutatkoznak, azoknak elhárítását, vagy az egyházközség által eszközölteti vagy az állam által.

E pontra vonatkozólag munkába veszi, hol lehet, a kisdorodókat felállítását.

3. Megbizottjai által felügyeltet: hogy a gyermekek szorgalmasan járnak-e iskolába? Kinyomozza: hogy az iskolába nem járó gyermekeket mi ok tartoztatja el onnan? Esetenkint figyelemzeti az illető hatóságokat, s szorgalmazza náluk, hogy az iskolába rendelkeznek fel minden tanköteles gyermeket. A hol pedig reális okok, p. o. nagy szegénység lehetlenné teszik a gyermekek iskolába járását, igyekeznek a társulat ez okokat elhárítani, ha másképp sem, hát segélyezés által. E célra lehetne, minden egyházközségben, aratás után, kéregetés által, kevés gabonát gyűjteni össze, melynek árából a legszegényebbek ruhák vásároltatnának. Ha az iskola-mulasztás vagy fel nem járás jelentékeny, s a közelebbi hatóságnál való feljelentés is eredménytelen, tegyen az egylet arról jelentést a közoktatásügyi miniszteriumnál.

4. Az iskoláknak küldöttjei által való látogatásánál a tanítás és tanulás módjának s eredményének észlelete mellett kiválóan arról szerezzen az egylet tudomást, hogy az iskola fel van-e kellően szerelve tankönyvekkel, s egyéb tanszerekkel, p. o. térképekkel, földgömbbel, táblákkal stb. A hol a felszerelés hiányos, igyekeznek a társulat a helyi szűkséghez képest azon segíteni, t. i. az illető iskolai hatóságnál szorgalmazza azok beszerzését. E végből küsse lelkére az iskolai hatóságnak, hogy kebelében gyűjtés, adakozás, s több effélék által létesítsen egy külön alapot az iskolának. Hol az iskolához egyáltalában nem alkalmas, bírja reá az

egyházközséget egy más, célszerűnek építésére. Ha pedig az iskola vagy az egyház szegénysége lehetlenné tenné az iskola felszerelését, vagy maga a társulat segélyezze e célra, vagy a közoktatásügyi miniszteriumnál kérvényezzen tanszereket, annyival inkább új iskolaház-építésre segélyezését.

5. Az egylet teendője lenne az iskolában a gyermekek számára oly könyvtárak felállítását, melyekből a növendékek olvasás végett baza is vihetnének könyveket. Ez hatással lehetne az olvasásnak a népnél való megkedveltetésére.

6. Általában az egylet teendője lenne, az itt elörsoroltakon kívül is, a népnevelés terén minden hiányokat felkeresni, azokon lehetőleg saját erejéből segíteni, a mennyiben pedig az erejét túlhaladná, a bajok orvoslására, szűkség esetén, magát a közoktatási miniszteriumot is felkeresse.

E tervrajz alapján a b. Eötvös József ő nagyméltóságáé, némü hozzáadás, változtatás vagy viszonyokhoz alkalmaztatással. A változtatást előidézte azon körülmény, hogy a midőn a tervrajz, ugy a mint kiadott, a felfejtett okokból el nem fogadható, vagy oly egyletek működése s befolyása meg nem engedhető népiszkoláinkra nézve, megfordítva, viszonyainkhoz alkalmazottan sok üdvös eredményeket idézhet elő.

Az autonoma fenttarthatása tekintetéből véleményezi r. zsinatunk, hogy az egyházmegyei népnevelési egyletnek az illető esperes s a superintendensialis egyletnek pedig a püspök legyen elnöke, hogy a politikai hatóságokkal, s illetőleg a közoktatási miniszteriummal is, a felmerülő szűkségek esetében, ezek legyenek törvényes összeköttetésben.

Mondhatatja ugyan valaki, hogy a kisebb körök bizottságokat illetőleg, itt is felmerül az a nehézség, miszerint lehetnek az egyházmegyéknek is vidékei, hol egyleti tagok nem vállalkoznak; de ha ez állana is, egy-két vidékre nézve nem oly nehézség, melyen ne lehessen segíteni.

Ha e vélemény, s illetőleg viszonyainkhoz idomított tervrajzot, anyaszentegyházunk kormányzó testülete jónak látja elfogadni, életbeléptetését törvényesen kimondja, és minden tag, minden megbízott majdan körében lelkesen igyekszik a szent célra közreműködni: csak egy tized alatt is, haszonszerűbbul jobb karban fognak állani népiszkoláink, és értelmesebb nép leendő védbástyája hazánk visszanyert alkotmányának, főként ha más vallásfelekezetek is ez ügyet felkarolják, hogy a hon minden nyelvű és vallású népe élvezze a nevelés áldásait, és a kormány is a maga részéről megtszí mind azt, a mit tehet, részint az iskolák s tanítók segélyezése, részint egyéb támogatásai által. Mi pedig annyit téve, elmondhatjuk, hogy a kiáltó szó nem hangzott el a pusztában, hanem saját érdekünkben felhasználjuk.

Ezenkívül egyik érdemes gondnokunk azon indítványa is pártoltatott, hogyha népiszkolai segélyező egyletek alakulnak, ezek segélyezését az egyház ne utasítsa vissza, hanem mint segélyező egyleteket működni engedje mind addig, míg autonómiánk jogkörébe nem avatkoznak.

Egyik tag.

Nyílt levél a K. Közlöny ideiglenes szerkesztőjére Halmágyi Sándor úrhoz.

A ki nyilvános pályára lépett, készen kell hogy legyen olyan megtámadásokra is, melyekre öntudata nyugodtan elmondhatja: ez méltatlan. Journalistai pályámon sokszor volt vitám, sokszor állottam szembe méltatlan megtámadásokkal, de soha sem volt példa reá, hogy polgári becsületemhez mert volna valaki nyúlni.

A szerkesztő úr az első, ki oly gyanúnak engedett utat a vezetésére bízott „K. Közlöny” ide 13-dik számában, mely azt támadja meg bennem, mi legszentebb kincsem nekem is: becsületemet, mely oly tény részeségével (?) vádol, mely ellen lapom utóbbi számában a legbátorozottabban kimondam kárhóztató véleményemet, nevem aláírásával erősítve azt meg.

Kimondám, hogy minden zavargást kárhóztatok s olyan tényeknek tartok, mely pártunk becsületével nem fér össze.

A Vetter-párt nagygyűlésén több mint ezer polgár vett részt, ezek előtt nyíltan tarték beszédet, s most nyíltan hivom fel mindazokat, kik abban résztvettek: hallottak-e ajkaimról egyetlenben egy szót is olyant, mely magvát képezheté a Nagy Péter püspök, vagy gr. Mikó Imre szibiek ellen történt demonstrációknak.

A péntek estvéli nyugtalanságok alkalmával többször tarték beszédet, melyekben a polgárokat a törvény tisztelgetése s a rend fentartására hívtam fel.

A választás napján miként viseltem magamat, arra mlgtos Szilvási Miklós urat hivom fel, mint a ki szives volt nyomról nyomra követni: nyilatkozék, tettem-e egyetlen lépést, ejtettem-e ki egyetlen szót, mely a békés hangulatot koczkaztathatta volna? Meg vagyok győződve, hogy m. Szilvási Miklós úr lovagiasága nem fogja megtagadni az itt kért nyilatkozatot.

A vasárnapi zavargást megelőzőleg több száz polgár száláson keresett fel, kik egyenkint szintén bizonyágaim lehetnek, hogy minden erőmmel megakadályozására törekedtem a történeteknek.

Vége a Tisza László, Sámí László s nevem aláírásával megjelent falragaszok is meggyőzheték Halmágyi Sándor urat gondolkodásmódjáról, és mindezek dacára úgy vagyok e pillanatban a közvélemény elébe állítva, mint ki szavát megszegve, s ellenkezésbe jöve önmagával, ismeretes volt a demonstrálók terveivel.

Ha „gyanus”-nak találja valódi működésemet,

ám lépjen fel nyíltan, ölje meg polgári becsületemet, s én abban a pillanatban pártunk előtt leteszem tollamat örökre; de mig bizonyítani nem tud, addig a „Közlöny” 13-dik számában megjelent „A kolozsvári választásokról” című cikk íróját viszávonhatlanul rágalmozónak nyilvánítom.

Halmágyi Sándor úr lovagiaságától megvárom, hogy e cikkemnek helyet fog adni a „Közlöny” hasábjain is, s szorosan a tárgyra nyilatkozní fog, mint ideiglenes felelős szerkesztője a „K. Közlöny”-nek.

K. Papp Miklós,
a „M. Polgár” felelős szerkesztője.

Nyilatkozat.

K. Papp Miklós úr a „M. Polgár” tegnapi számában a csütörtöki „K. Közlöny”-ben megjelent s a kolozsvári választásokról szóló cikk íróját, ha nem bizonyítana, rágalmozónak nyilvánítja.

A sajtóhírek miatt pár helyt eredeti értelmét vesztett cikkeket én irtam, s ki kell jelentenem, hogy K. Papp Miklós úr azon cikk, nézete, szerint, sértő helyeit tévesen fogta fel; mert például az, hogy „úgy látszik, csak a tervekkel volt ismeretes, s a tényekre nem nagyon vigyázott”, csak a „M. Polgár” hibás előadásából logikailag levonható látszat; de azt csak tudnia kell a „M. Polgár”-nak, hogy a mi látszat, az szükségképp nem valóság mindenkor. De ha K. Papp Miklós urat, ha színté roszul felfogott értelme is cikkemnek, polgári becsülete érdekében nyugtalanítja, ezennel kijelentem, hogy távol voltam még gondolatban is azon gyanusítani akarástól, mintha a „M. Polgár” vagy a baloldali bármely gondolkozó tagja a követválasztás után lefolyt demonstrációkban részt vett volna.

Nem állítván tehát azt, mit a „M. Polgár” szerkesztője cikkéből ért, a mellett bizonyítani ughiszem nem lehetek kötelezve sem.

Kozma Albert.

A fennebbiekhöz kevés hozzátenni valóm van, miután a föltett sérelem önként elenyészik azon kielégítő magyarázat által, melylyel maga a sérelmes cikk írója a félreértést helyreigazítja.

Hogy az illető cikk mennyire sérelmes, annak vitatása nem tartozik rám; mibelyt K. Papp Miklós úr méltatlanul érkevelé talála magát általa, részemről méltányosnak találom, hogy polgári önértéke megnyugtattassék, s csak becsülni tudom Kozma Albert barátom eziránti készségét; s remélem, hogy az K. Papp Miklós úr által is kellően méltányoltatni fog.

Részemről tisztelem politikai ellenfeleimet, s habár szabad mozgást követlek a szellem számára, a szerkesztésem alatti lapot soha sem kívántam az ildomtalan párthű és személyeskedés orgánjává tenni. K. Papp M. úr nyugodt lebet tehát aziránt, hogy polgári becsülete re senki sem kíván homályt vetni; respectáljuk azt, s azon fölvetést, mintha az elfajult tüntetések jóvábagyásával vagy befolyásával történtek volna, annyival igaztalanabbnak tartom, mert hiszen annak éppen megatlására érezhette magát hivatra a baloldal tekintélyének érdekében, s mint egyik pártvezér meg is tette polgári kötelességét e tekintetben.

Es most, lássunk munkához, kiki a maga álláspontján; s jelszavunk legyen véleménysszabadság és ildom!

Halmágyi Sándor.

Levelezés.

Belső-Szolnokmegye állandó bizottmányának közgyűlése január 20—24. — A múlt számban közölt közgazgatási főbíró előterjesztésére Lészai László megjegyzi: Ámbár a tisztség hivatalos eljárását illetőleg nincs semmi kifogása, de nem hagyhatja megjegyzés nélkül, hogy az adófelhajtást mi okon rendelte el, hol mint mellékletek jelennek meg, a megye az adókvítésben semmi részt nem vevén; és továbbá, hogy állithatják, hogy munkaszerei a megyének nem lennének, mikor elevezen emlékszik, hogy a mult rendszer alatt temérdek áso, kapa, targonca, emelőrudak sat. voltak — ezeket át kellett volna venni. Elnök közbe vág — megengedjen a szóló, hogy a politikai elvek fészegetésére nem engedhetni fejlődni a discussiót, az adó a kormány indemnitása folytán országgyűlésig szavaztatván meg. Ezzel a tárgyalás elkezdődött. A főkörmányszék által kihirdetés végett közöltnek az országgyűlés által a vasutak, csatornák, delegatio, közúti költségvetés, államadósságokbani részvétel, zsidó-emancipatio tárgyában hozott és szentesített törvények. Felolvastatván kihirdettettek. Dézsi Károly kérdi: mi az oka, hogy a mult alkalommal a miniszterium s most a főkörmányszék által küldetnek a szentesített törvények kihirdetés végett. Elnök megjegyzi: még az ő Felsége által aláírt diszpeldányok nem készültettek el, s a kihirdetés az ügy sürgős voltánál fogva rendeltetett el. Később a diszpeldányokat maga a miniszterium fogja megküldeni. Olvastatik gr. Péchy Manó átirata, melyben tudat adatik, hogy addig is, mig az osztrák törvények országgyűlésileg újakkal cseréltetnének fel — gondoskodni fog a kormány, hogy az osztrák törvények érdekeit bántó részei új és célszerű javításokkal enyhíttessenek. Lészai László szólaní akar, de elnök és Gajzágó figyelmeztetik, hogy törvény szerint a felsőbb rendelkezés felolvasatnak, s kiknek észrevételük van azután megtehetik. Dézsi K. az 1791. 12. t. kapcsolatosan rendli a tárgyalást. Lészai: a bizottmányon előre nem közöltetnek, ha elvárjuk a rendelkezés felolvasását, emberi ész képtelen, hogy azokról tüzetenes véleményezhessen. Elnök: bocsanatot kér, a mennyiben személyét érdekl az észrevétel: mindig konferenciát szokott tartani, de jelenleg a körmányszék által közügyben Naszódra kelletvén

utaznia, azt e miatt meg nem tarthatta, az este későn érkezvén haza. Lészai bizottságot kér kinevezetn, mely a tisztség és törvényszék eljárásai felett őrködjék, úgy a rendeletek tartalmáról is tudomást szerezzen, hogy a gyűlés megelégedésének kitéve ne legyen. Gajzágó: Ez sehol sincs: Elnök: Valjon practicabile-e? Gajzágó: Illusio! Lészai: Kérem ez több megyében megvan, s a megyének joga van tisztviselőinek eljárásai felett őrködni. Torma István: Ez 48 előtt is megvolt. Elnök: Ha tetszik, én kinevezhetem. Nem szükség! Zúgás. Elhangzott.

Olvasztatik a kormány a telekkönyv és földmívelési munkálatok tárgyában Erdélyre nézve tett intézkedése, mi beves vitákra adott alkalmat. Lészai, Tisza-párti, kikél a kormány ellen, mely akkor is, ha Erdélyre nézve valamit teszen, felszegen s minden jóakat nélkül teszi. Kinevez 41, erdélyi viszonyokkal ismeretlen idegent. Erdély 2 millió 500 ezer lakosai közül a kormány egyetlen egy munkavezetőt sem talált. Ez Erdély értelmiségének nyilvános lenézése. És nem is egész Erdélyre, de annak csak egy kis részére rendeli el a munkálatot. Ha ad is, szűk marokkal ad. E tekintetben felirást indítványoz a kormányhoz, melyben Erdély iránti mostohasága élenk szueztessek. Torma István: Ő is tudja, hogy Erdélynek érdemes és tanult fia vannak: elméletileg érték is a dolgot; de gyakorlatilag. Aztán kérem: miért nevezük idegeneknek a testvérhaza fiait. Hát ez e az unio. Ne tartsuk, uraim, az uniót csak pusztá uniának, de fogjuk fel értelmét valódián. Én magam is pártolom a felirást; de nem azon okból, mintha a kormány mostohán bánt volna Erdélyt, hogy magyarországiakat nevezett ki, hanem azon okból, hogy az Erdély viszonyaival inkább ismeretes erdélyi fiakra is legyen a kormány tekintettel, s a telekkönyvi munkálatot megkönnyítse, sőt az egész Erdélyre terjeszse ki, s ennek jótéteményeiben szűkebb hazánkat is részesítse. Gajzágó ugy hiszi a célt mindnyájan oszszuk, csak a kifejezésekben javul ildomos és sikerre vezető modort. Bíró Sándor egy igen hosszasan és mintha gyermekeket, vagy bockoros népet tanítana, ugynevezett konyha-humorral, előadja: Nem könnyű munka. Nem tudják biz azt. Én tudom, mert láttam Kővárvidéken; de 3 ezer forintért el nem vállalnám. Sok idő kell, míg azt megtanulják. Elmondja a munkálat nehézségeit részletesen, a földmívelés, egyenkénti parcellázás, földmérés, könnyűbe bevezetés sat. Mire Lészai s mások is felálltak. Végre elnök határozatul kimondja, hogy a helyi viszonyok érdekében a bizottmány szükségnek látja a kormányhoz feliratilag folyamodni, hogy a telekkönyvhez lehetőleg erdélyi fiak nevezessenek ki, s ez megyékre, sőt az erdélyi részekre általánosan mentől előbb terjesztessék ki. A felirat elkészítésére Lészai László, Gajzágó Salamon és Torma István neveztetnek ki, kik a holnapi ülésre ezt elkészítve beadják. A lefolyt discussio folytán más napra a feliratot Lészai László, mint fogalmazó, felolvasta, s az oly remeknek és irodalmilag is oly szabatosnak s nemes irálylyal készültnek tartott, hogy általános felkiáltással kinyomtatni s a szomszéd megyékkel pártolás végett közlendőnek határozatott.

Olvasztatik a honvédelmi miniszter átirata, melyben addig is, míg az országgyűlés a katonaság számát meghatározná, a sorozási előmunkálatok elkészítését január 19-ig végezze be a megyei tisztség. Elnök: Ez a megyében már végre is hajtatott, hogy a szűlők a szükséges reclamatioval előre legyenek készen, ha tán az országgyűlés megszavazná. Fodor Károly, mint ki magát szélsőbaloldali tagnak nevezi, törvénytellenek tartja az előleges munkálat elrendelését. A XII. közöstygi törvény erre fel nem hatalmazta. Az indemnitást sem adta az ország a törvény áthágására. Ő azt hiszi, hogy a kormány ez eljárása nyilvánosan rozszaladó, s e tekintetben a megye, mint a törvényen elkövetett sérelmet az országgyűlésen jelentse fel. Elnök felszólította a gyűlést: akarnak-e még e tárgyhöz szólni. Dézsi Károly aggodalmát fejezte ki, hogy a rendelet következtében az országgyűlés is a jelen majoritással meg fogja szavazni, hogy 48 ellenére fiaik az osztrák- és nem honvéd-seregbe fognak besoroztatni. Ezen a közöstygi törvények után segíteni nem lehetvén (?) legalább felterjesztést vélemez, hogy az 1846. 20. és 21. t. cz. szerint Erdélyből csak is 1 lovas- és 2 gyalog-czred állíttassék. Gajzágó: Itt nincs szó rendeletről, csak felhívásról, hogy honfittársaink segítségünk, a szűlőknek idő engedtetvén a reclamatiokra, s ha a delegatio ajánlata folytán az országgyűlés a kiállítást megszavazná, Erdély külön törvények alapján illetőségét ki nem szabhatja.

Elnök: Kik a Fodor tiszteletbeli altügysz úr indítványát pártolják, álljanak fel. Egyetlen egy tag sem áll fel. Menjünk tovább: a megye s több megyék felfolyamodása folytán a kormány a szolgabírói segédek megválasztását elrendelvén, hogy ez időt megnyerjük, a 9 szolgabírói segéd megválasztására egy szavazatszedő-bizottmányt, s miután a kijelölési jogot már a multkor a bizottmányra ruháztam át, egy széles körű kijelölő-bizottmányt kívánok kinevezni, hogy a választás holnap délután 3 órakor elkezdődvén, 6 órára bevégezjék, egyszersmind egy, a kormány által 500 ft fizetéssel elrendelt árvászeki jegyző s Incze Fe-

rencz törvényszéki első ülnök lemondásával egy ülnök megválasztása is szükséges leend. Róth Pál: a candidatiót egyenesen a főispán jogának tartja, s ezt nem kívánja megosztatni a bizottmánynak felelős kormányzattal, a főispán csak az általa kijelölt hivatalnokokról lehetvén felelős; továbbá a felhívás helyett titkos szavazatot ajánl, az első a szabadelvűséggel ellenkezővén, a főispán- s a közgyűléstől is visszautasított, az utolsó, mint a mely a független vélemény-nyilatkozatot legkevésbé korlátolja, a titkos szavazás elfogadtatott. A láposi-járásban levén már segéd-szolgabíró, oda csak egy jegyzői állomás felállítását határozatott el, mire a kormány fel fog kéretni. Segéd-szolgabírák lettek a kijelölt 45 közül a következők: Haczkojárás: Balogh Károly; rettegijárás: Czecz Károly; kőfarkai: Keresztes Károly; bethleni: Püspöki Antal; bálványos-váralyi: Gála István (román); dézsi: Kupcsa János (román); alparéti: Keresztes Béla; vadi: Pécsi Ádám; szurduki: Frink Jakab (román). Mán Gábor ugyan hat románt kívánt nemzete részéről kiszakíttatni; de a kiszakítás eszméje elesvén a képesség ismertettét irányadól, s ha a románok lesznek e tekintetben előnyben, legyenek mind ők megválasztva, s e végett minden helyre tétessék egy román jelölt is. Árvászeki jegyzőül Hosszu Elek volt aljegyző, és törvényszéki ülnökül Dézsi János első ülnökké választatván, helyébe Lészai László választatott meg, ki, mint „ellenzéki tag az ország jelen ki nem elégitett helyzetében” vonakodott ugyan elfogadni a neki jutott állomást; de az elnök felszólítása s a bizottmányi tagok hangos felkiáltására: fogadja el! csakugyan meghajolt a ráruházott bizalomnak.

Bíró Sándor indítványozza, hogy Lápos vidéke az erdős hegyek által merőben el levén zárva, az a vidék egyetlen beborvosra van szorítva, s a birtokosság saját megrovására hozott egy orvostudort, Simai Gergely urat, kit jelenleg Zalathán 900 ft fizetésre neveztek ki, s ő mégis kevesebb honorariumért Láposon maradt, kéri a megyét Lápos vidéke számára egy orvosi állomást alapítsen meg, legalább 400 ft fizetéssel, s a többi birtokosok pótolni fogják. Elfogadtatik, s egyszersmind Simai Gergely tiszteletbeli főorvosnak kineveztetik. Gróf Péchy Manó ő nmlga köszönet-irata, melyben a megyének tiszteletbeli bizottmányi taggá választását megköszöni, s melyben kijelenti, hogy Erdély érdekeinek előmozdítására szenteli minden törekvését, éljenzéssel fogadtatott. Még egy rakás tiszteletbeli-tag lön főispán ő mlgá által kijelölve, de a kik nálunk nem bírnak döntő szavazattal.

Még több tárgy fordult elő, de kevésbé érdekesek. Így Dadai Elek és István vádiratot adnak be a vádi-járás szolgabírája ellen, ki szerint több nemű praevericatiót követett el. Nyomozó-bizottság rendeltetett. Róth Pál olvassa a mult gyűlésen a kudui birtokosságnak a terhes útvámok megszüntetése tárgyában beadott kérelmekre kinevezett bizottság igen nyomos és alapos munkálatát, melyben kimutatattik, hogy a beszerce-dézs-nagybányai vonalon, oly sürű és a hidak miatt annyira nyomasztó útvám létezik, hogy e miatt a kereskedés és gazdaság csaknem tönkretetik, a miniszteriumot figyelmezteti e munkálat, hogy a kormányba vetett bizalma a népek megingattatik, ha némi könnyebbülést nem lát. Torma István magát e bizottság szerencsétlen elnökének nevezte. Róth Pál hallatlannak tartja a parlamentáris életben egy bizottmány elnökének, avál, mit aláírt, ellenkezésbe jöve, magát szerencsétlen elnöknek nevezni. Ámbar e munkálatot ő dolgozta, de a bizottmány elfogadván s akkor az elnök is ellene nem nyilatkozván, csodálkozik mostani kijelentésén. Heves és férfias önérettel hosszasan beszél. Torma István csak annyiban nevezte magát szerencsétlennek, mert a dolgot nem érti, és csak azt kívánja, hogy a kifejezések a miniszteriumhoz legyenek egy kissé simábbak. Dézsi és Lészai a dolgozatot helyesen tartják annyival inkább, mert magához a királyhoz is történetek ennél még élesebb feliratok, így az 1559-ki országgyűlés a törvénykönyvbe iktatott feliratában így szól: olvassa Dézsi a törvényt: Az országra súlyosult terhek és sérelmek oly nagyok és annyira eltűrhethetelenek, hogy a mellett, hogy az istenség boszuját felséged ellen felhívják, még az alattvalók szívét is elidegenítik felségedtől, tehát ha királyhoz lehetett így szólni a törvénynek, miért ne a miniszteriumhoz, különben is a bizodalom nagyon ingadoz a népnél, ha semmi terhen nem könnyíttetnek. Az 1715. 23. t. cz. az alispánoknak rendeli, hogy a törvénytelen vámsorompókat leszedessék. Még keserű szónoklat folyt e tárgyban, míg elnök, Gajzágó, Róth Pál és Lészai L. személyekben egy bizottmányt nevez, hogy saját elnöklete alatt egy fölterjesztést készítsenek a miniszteriumhoz ezen munkálat mellékletével.

Dézsi János törvényszéki első ülnök egy felirati tervet olvas, mely szerint az árvi székhez még egy ülnök kinevezése kértik, lehetetlen egyetlen jegyzőnek a temérdek számra halmazódott árvi ügyeket elintézni.

Balogh György mérnök: A vasútnak Debreczen, Szathmár, Dézs felé vezetését kérelmező felirati jeles és alapos munkálatot olvas, melyben a megdolgozt Széchenyi István hasonló s az országgyűléstől elfogadott tervére hivatkozik.

Mán Gábor a bizottmány kiegészítésére ad be egy román szövegű indítványt nemzete érdekében.

A megyék rendezése küszöbön levén, elesik. Egy más indítványt ismét román szövegben: a fő-adó megszüntetése tárgyában, miután Magyarhonban ez nincs, s az unioval kéri elenyésztését sürgetni. Elfogadtatott.

Indítványoztatik s határozatba ment végre, hogy Weér Farkas arzéknének jeles művészhöz, Kovács Miklóshoz, a megye nevében elismerő nyilatkozat küldessék. Első nap a főispán ő mlgá 200 személyre diplomaiati ebédet adott a város házában, hol a szokott felkűszöntések bővében folytak. — A gyűlés élénk és érdekesítő volta mellett is higgadtan és nemesen folyt le. Az elnöklet tapintatos s azon könnyed és mivel modorban vezettetett, mely Torma Károly alapos késztetése s mindig résen álló leleményes szellemétől nem is lehetett ellenkezőleg várható.

Zúmlén.

Maros-Vásárhely, jan. 23-án, 1868. — Tegnap tartá meg a Maros-szék és vásárhelyi honvédegylet a rokkant honvédek s az elesettek özvegyei és árvi gyámolítására rendezett tánczvigalmát.

Ezen második tánczvigalmát a legsikerültebbek közé lehet számítani, fűszerezvén azt a számos és díszes résztvevők kedélyes és fesztelen mulatsága, minek emelésére különös hatást gyakorolt a teremnek honvédi tropheumokkal eszközölt meglepően szép feldíszítése, mely díszítés létrehozásában legtöbb érdemmel bír Jenei Károly honvédfőhadnagy.

Bálanya volt dr. Knöpfler Vilmosné Pál Mari ő nagysága, ki jelenlétével nem csak a tánczvigalmi társaságot díszíté, de jótékonyágával a báljüvedelmét is nevelé.

Az összes jövedelem ezen tagadhatatlanul nemes czélú tánczvigalomból, mint halljuk, 301 ft körül jár; úgy tudjuk, hogy a rendező bizottmány részletes számadását közzé fogja tenni.

A jövedelem nagyobb is lehetett volna, ha azon szép közönség, mely most is a terem díszére vált volna; nem az olcsóbb karzati tilést s vele a határtalan gőzfűrdőt, s kényelmetlenség özönét választotta volna. — E helyválasztás nem igen jó ízléssel történt.

No de azért a bál mégis sikerült, a szép közönség szívélyesen, fesztelenül, s kedélyesen mulatott, kivilágos viradig! S így a rendező bizottmány önrizzettel elmondhatja, omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci!

Egy honvéd.

KÜLFÖLD.

LENGYEL ÜGYEK. A lengyel menekültek párisi bizottsága a „Siécle”-ben az alábbi tiltakozást teszi közzé:

Páris, jan. 16. 1868. „A lengyel nemzeti-séget kéréhelhetlenül üldöző orosz kormány rendeletét bocsátott ki, mely Volhynia, Ukraina és Litvánia összes földbirtokosainak megparancsolja, hogy fekvő birtokaikat 1867. decz. 10-ig eladják. Másrészlől a nevezett kormány, a jog és méltányosság ellenére, szigorúan eltiltotta a lengyel származású egyéneket ezen birtokok megvásárlásától, úgy, hogy lengyel földet ezentul csak orosz vagy külföldi birtokosok adhat. Miután ezen fekvő birtokok eladása békés uton teljesen megheiusult, az orosz kormány most nagy arányban szándékszik azokat elárvereltetni, s e czélból felszólítja a külföldi tőkepénzeseket, hogy az árverésben részt vegyenek. E szándék fogantatása pillanatában, mi, a lengyel menekült-bizottság tagjai, száműzött honfittársaink részéről a hazai érdekek képviselésével megbízatva, kötelességünknek véljük az érdekelteket figyelmeztetni, hogy a lengyel nemzeti kormány, előre látva ezen eseményt, 1838. april hóban határozatot tett közzé, mely mindenkinek tiltja az orosz kormány által elkobzott és eladás alá bocsátott földbirtokok megvásárlását. Ezen határozat még jelenleg is érvényben áll, s ma ujjolag figyelmeztetünk rá, tudatván azokkal, kik a szóban forgó birtokokat megszereztek, hogy a vétel semmisnek fog tekintetni.

Aláírva: Dombrowski Jaroszlav, Jaruiundz Szaniszló, Vroblewski Valerian.

Lengyelországban e pillanatban ismét élénk mozgalom uralkodik. Az emigratio mindent felhasznál, hogy a lengyel nemzeti szellem le ne alkonyuljon, s hogy ott készen legyenek azon esetre, miszerint ha az európai ügyek oly fordulatot vesznek, hogy új felkelést lehessen megkísérteni, s pedig eredménynyel. Számos kiáltvány s egyeb irat küldetik ennél fogva folyton Lengyelországba, hol azokat a lengyel bizottmány ügynökei, kik mint eddig, most is igen számosan vannak, terjesztik. E kiáltványok egyike, mely újév után jutott Lengyelországban forgalomba, következőleg hangzik:

Lengyelek! A moskvai kormány, mint biztos forrásból értesültünk, új vétkes hódító háborúra készül, hogy hiven I. Péter politikájához, Európát leigázhassa. A moskvaiak terveit ezuttal Kelet ellen irányozvák, s ők azt remélik, hogy a török birodalom meghódítása által elérhetik czéljokat, s Európának Konstantinápolyból mondolhatnak parancsokat. A nyugati államok kormányai igen jól értesülve az oroszok terveiről s barczra-fegyverkeznek, melyek eredménye épp oly kevésé lehet ké-

tes, mint a Sebastopol előtt lefolyt háboru. Lengyelek! A béke ideje rövide van szabva, s néktek készen kell lennetek, hogy hazánk gyilkosai ellen előcsapatul szolgáljatok. Most egész Európa mellettetek leend, mert felfogta, hogy az európai béke, Lengyelország visszaállítása nélkül csak agyrem. Titeket, kik felhívásunkat a szarnok-leigázta hazában titkon olvassátok, figyelmeztetünk arra, hogy nem szabad bátorságotokat elveszítenetek, hogy azonban készen kell lennetek azon nagy órára, mely felszabadulásunkra ütni fog. Tekintsetek Olasz-, Magyar-, sőt Németországra, és be fogjátok látni, hogy minden népnek, mely vasakarattal törekszik nemzeti nagyság és függetlenség után, végre czélhoz kell jutnia. És mi lengyelek, kik az európai szabadság minden csatamezején az első a legbátrabbak valánk, valjon magunk számára nem tudnánk a szabadságot kivívni? Lengyelek! Hagyjatok fel minden pártviszályt s minden belkűzdelemmel, melyekből csak elnyomóink huznak hasznót; összpontosítsátok egész tevékenységeteket és egész szándéktokat azon egy czélra, a becstület utján, melynek minden lengyelt függetlenségre, szabadságra s nagyságra kell vezérelnie! Az, a ki merészen s haladéktalanul megy előre, czélra fog jutni. Éljen Lengyelország! Le elnyomóinkkal!

A külföldön élő lengyelek.

FRANCZIAORSZÁG. A „Memorial diplomatique” írja jan. 23-rol: Tegnap Párisba érkezett sürgönyök tudatják, hogy néhány nap óta igen érezhető változás történt az orosz kormány idegen hatalmak ellenében való nyelvést s a szent pétérvári lapok polemáját illetőleg. Jelestül az alkortálok kijelentette volna, hogy Oroszország nem vetküzi le békés jellemét, és a keleti béke megzavarására mitsem fog tenni. E sürgönyök azt állítják, hogy Gortsakoff állása véglegesen megsejldült, s hogy többé nincs szó helyettesítéséről.

Mint a „P. L.”-nak Bécsből 27-rol távirják, Franciaország komoly intést intézett a pápához aziránt, hogy gondoskodjék arról, hogy a Rómából eredő bourbonianus fondorlatoknak gát vettessék, nehogy szükségessé legyen, ez irányban kívülről avatkozni be.

Az olasz „Corresp.” egy római levele ragaszkodik azon nézetéhez, hogy a pápa s a francia kormány közt némi feszültség van; ennek okát a levelező egy állítólag Saviges és Antonelli közt folyt beszélgetésben találja, melyben az első kormány nevében igen határozottan követelte, hogy korszerű reformok hozassanak be az egyházi állam kormányzásába.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Újon választott képviselőnk Nagy Péter úrnak f. hó 28-án kézbesített a választási jegyzőkönyv; midőn Hajos János elnöki helyettes szép beszédet intézett a megválasztottéhoz, ki ihletetten kijelentette, hogy bár ez állomást nem kereste, de mivel azzal a kolozsvári választók többsége megtszítelte, elfogadni hazafi kötelességének ismeri, — azonban kiválóan hangsúlyozta, miszerint e megbízatást csak addig folytatandja, míg választói bizalmát birni fogja, s azt megingatva lenni nem látandja. Kiemelte tovább, hogy bár kormány-párti jelöltként lön megválasztva, — de a kormányt csak a törvényesség és alkotmányosság terén fogja pártolni; — általában pedig e megbízatása körében is a haza és e város előmenetelére és érdekei támogatására minden erejével kész segélylenni.

= Brassóban — mint a „Kr. Ztg.” írja — közelebből bankóhamisító társaságot fogtak el.

= A polgármesteri teendők vezetésével, gyengélkedő polgármesterünk Makoldi Sámuel főbíró urat bizta meg.

= Bécsből, január 25-éről írják: A mai udv. ebédnél ő Felsége gyalogezrede ezredesi egyenruhájában jelent meg. Az ebédben résztvettek: Albrecht, Rajner, Lipót, Lajos, Viktor főhercegek. A magyar miniszterek közül: Andrássy, Festetics, Lónyay és Gorove. A delegatusok — a birodalom mindkét feléből — majdnem teljes számmal voltak jelen (Ghiczy, Perczel, Pulszky is). Az ebéd 150 terítékből állt. Ebéd alatt zenekar játszott. Somssich Auersperg Carlos herceg mellett ült, Auersperg Antal gróf Andrássy gróf mellett. Klapka kimentette elmaradását, Tisza ellenben beteg. A magyarok és lengyelek nemzeti ültönyt viseltek. Egyébként a vegyesen ülő delegatusok között a szívélyesebb hangulat uralkodott. A király derült volt.

= Az első magyar vasúti kölesúre a kolozsvári zálogkölesú-társulat 60,000 és a kisegítő pénztár-egylet 30,000 frankot irt alá.

= Mint Párisból, jan. 26-rol távirják a magyar vasúti kölesúre az aláírások 25-én — még pedig Párist ide nem számítva — csupán a vidéken már kétszer annyira mentek, mint a mennyit az ausztriai állam-javadalmi záloglevelekre tett bejegyzések megfelelő időköz alatt tettek.

= Az államszámvevőség földtehermentesítési 9 tagu osztálya N.-Szebenből városunkba megérkezett.

= A zágábi horvát országgyűlés előterjesztett választási javaslatra bűz pontot tartalmaz, s lényegében azt mondja, hogy az országgyűlés a Magyarországgal való kiegyezkedési tárgyalásoknál

